

Richard N. Coudenhove-Kalergi a začiatky idey zjednotenej Európy

Ivan Klinec

Pred 120 rokmi sa narodil gróf Richard Nicolaus Coudenhove-Kalergi. V zjednotení Európy videl cestu mieru, slobody a prosperity pre občanov Európy.

Už v roku 1922 Coudenhove-Kalergi (na obr.) publikoval v berlínskych novinách Vorsichte Zeitung svoj koncept zjednotenej Európy. Článok o dva dni neskôr vyšiel aj vo viedenských novinách Neue Freie Presse. Ucelenú víziu predložil o rok neskôr v knihe Pan-Európa.

Napísal vyše tridsať kníh, v ktorých podrobne rozpracoval svoju predstavu zjednotenej Európy. Nadviazal v nej na myšlienky rakúskeho spisovateľa a nositeľa Nobelovej ceny za mier z roku 1911 Alfreda H. Frieda, ktorý v knihe Pan-Amerika (1910) písal aj o svojej predstave Paneurópy.

Hlavnými témami jeho diel sú témy etiky, civilizácie, tolerancie, slobody a demokracie. Problémom etiky sa venoval najmä v knihe Etika a hyperetika (Ethik und Hyperethik, 1923).

Ostro vystupoval proti totalitarizmu a násiliu. Jeho kniha Totálny štát – Totálny človek (Totaler Staat – Totaler Mensch, 1937), v ktorej pojednáva o koreňoch totalitarizmu a totalitného štátu, patrí medzi to najlepšie, čo vôbec kedy o tejto téme vyšlo. Upozorňuje v nej, že „hodnota štátu je presne hodnotou jeho služieb ľudským bytostiam,“ pretože štát je prostriedkom a nie cieľom, cieľom je človek. Štát je natoľko dobrý, nakoľko podporuje slobodu, bezpečnosť a rozvoj človeka.

Idea zjednotenej Európy

Stojí za zmienku, že už v roku 1912 v časopise Die Friedenswarte písala o potrebe vytvoriť Paneurópsku úniu grófka Bertha von Suttnerová, ktorej bola ako prvej žene na svete udelená Nobelova cena za mier (1905).

„Príčina európskeho úpadku je politická, nie biologická. Európa neumiera stareckou slabosťou, ale preto, že sa jej obyvatelia navzájom zabíjajú a ničia prostriedkami modernej techniky,“ napísal Coudenhove-Kalergi už v roku 1923 v knihe Pan-Európa. Hoci „doteraz je Európa najplodnejším ľudským rezervoárom sveta,“ ozdravenie

i perspektívu jej podľa neho môže priniest len významná zmena systému. V zjednotenej Európe videl prostriedok zabezpečenia mieru a slobody v Európe. Cieľom Paneurópskeho hnutia malo byť vytvorenie Spojených európskych štátov, ktorých prvou a základnou úlohou je zabezpečiť mier v Európe a blahobyt jej občanov.

Coudenhove-Kalergi sa viackrát stretol s prezidentom T. G. Masarykom. V roku 1920 mu navrhol, aby sa stal takpovediac Georgeom Washingtonom Spojených štátov európskych. Tomáš G. Masaryk odvetil, že Spojené európske štáty raz budú vytvorené a tento zámer je správny, ale v tom období ešte na to podľa neho nedozrel čas.

V apríli 1944 uverejnil v časopise The American Mercury článok Prečo nie Spojené európske štáty?, ktorý zakončil odkazom na slová prvého amerického prezidenta George Washingtona adresované generálovi markízovi de Lafayetteovi: „Zasiali sme semená slobody a jednoty, ktoré vyrastú všade na zemi. Jedného dňa, podľa vzoru Spojených štátov, budú založené Spojené európske štáty.“

Paneurópska únia

Richard Nicolaus Coudenhove-Kalergi založil v roku 1923 Paneurópsku úniu a bol jej predsedom až do svojej smrti. Prvým jej sídlom bola Viedeň (palác Hofburg). V októbri 1926 zorganizoval prvý Paneurópsky kongres, ktorý sa konal vo Viedni. Zúčastnilo sa na ňom dvetisíc delegátov z 24 krajín.

V Nemecku bola v roku 1933 Paneurópska únia zakázaná a knihy Richarda Nicolausa Coudenhove-Kalergiho boli spálené spolu s ostatnými pre vtedajší režim nežiadúcimi knihami.

V roku 1947 založil Európsku parlamentnú úniu a stal sa jej generálnym sekretárom. Bol iniciátorom vytvorenia Rady Európy, ktorá vznikla 5. mája 1949.

Už medzi ním navrhovanými symbolmi Paneurópy bolo aj dvanásť hviezd na modrom podklade. V roku 1955 navrhol Rade Európy, aby sa hymnou Paneurópy stala štvrtá a záverečná veta Beethovenovej Deviatej symfónie Óda na radosť. Túto ódu napísal v roku 1785 Friedrich Schiller a Beethoven ju zhudobnil v roku 1824. V roku 1972 bola prijatá ako hymna Rady Európy a v roku 1985 sa stala hymnou Európskych spoločenstiev. Od roku 1993 je oficiálnou hymnou Európskej únie.

V roku 1950 mu bola udelená prvá Cena Karla Veľkého mesta Aachen. Táto cena je každoročne udeľovaná za najvýznamnejší prínos k rozvoju porozumenia v západnej Európe, za službu v záujme ľudstva a mieru vo svete.

Kalergiho filozofické spisy predstavujú ucelenú koncepciu fungovania spoločnosti a tvoria akúsi dušu vízie zjednotenej Európy. Žiaľ, pri dnešných diskusiách sa podoba zjednotenej Európy až príčasto prezentuje iba v rovine vonkajšej formy a jej „duša“, jej hlbšia duchovná dimenzia zostáva prehliadaná.

Richard Nikolaus Coudenhove-Kalergi sa narodil 17. novembra 1894 v Tokiu v rodine rakúskeho diplomata grófa Heinricha Coudenhove-Kalergiho a Japonky Mitsuko Aoyoma, ktorí neskôr žili v Ronspergu na Šumave (dnešné Pobežovice). V rokoch 1908-1913 študoval na Tereziánskej akadémii vo Viedni, neskôr na Viedenskej univerzite a na Mníchovskej Univerzite. V júni 1917 obhájil na Filozofickej fakulte Viedenskej univerzity doktorát na tému Objektivita ako základný princíp morálky.

Po vzniku Československa sa stal československým občanom a bol ním až do svojho odchodu do Švajčiarska. V rokoch 1940-1946 pôsobil ako profesor moderných dejín v New Yorku. V roku 1946 sa vrátil do Švajčiarska. Zomrel 27. júla 1972 v mestečku Schruns v rakúskom Voralbergu.

